

Příprava na 5. seminář OVp109 Občan a právo

Právní norma – základní dělení, působnost a publikace norem. Právní řád ČR. Právo EU a mezinárodní právo.

Kontrolní teoretické otázky k 5. semináři

1. Co to je právní norma?
2. Uveďte příklad právní normy dovolující, příkazující a zakazující.
3. Jmenujte materiální znaky právní normy.
4. Jmenujte formální znaky právní normy.
5. Jaká znáte dělení právních norem? Popište kogentní a dispozitivní normy, blanketové a odkazující právní normy.
6. Co to je taxativní a demonstrativní výčet? Jak poznáme v právním předpise, že norma obsahuje demonstrativní výčet (pomůcka)?
7. Pro které právní odvětví jsou typické kolizní normy?
8. Jak rozumíte pojmu působnost právní normy? Vymezte, co znamená časová, osobní, věcná a územní (místní) působnost právní normy.
9. Odlište od sebe platnost a účinnost normy. Kdy je norma platná a kdy je účinná? Proč odlišujeme platnost a účinnost normy?
10. Vysvětlete pojem legisvakační lhůta a uveďte její délku.
11. Může zaniknout právní norma?
12. Charakterizujte pojem retroaktivita v právu, uveďte konkrétní příklad.
13. Co rozumíte pod pojmem materiální pramen práva? Uveďte příklady z každodenního života, které před 100 a před 5 lety byly nepředstavitelné (a tudíž nebylo potřeba je regulovat) a nyní jsou součástí běžného života (a tudíž je potřeba je regulovat).
14. Co rozumíte pod pojmem formální prameny práva? Vyjmenujte je. Které z nich jsou typické pro Českou republiku? Vysvětlete je.
15. Zkuste svými slovy vysvětlit pojem soudní precedens a uveďte příklady zemí, kde tvoří pramen práva.
16. Charakterizujte pojem judikatura a uveďte, zda je v ČR pramenem práva.
17. Jmenujte příklad právního obyčeje.
18. Co to je právní řád ČR (systém práva, soustava pramenů ČR)?
19. Jaký význam má právní síla pro hierarchii pramenů?
20. Jak byste vysvětlili větu, že právní předpisy musí být v souladu s ústavním pořádkem ČR? Co tvoří ústavní pořádek ČR?
21. Je Listina základních práv a svobod ČR ústavní zákon?
22. Vysvětlete podstatu zákonného opatření. Kdo vydává zákonná opatření?
23. Vyjmenujte podzákonné právní předpisy. Které předpisy jsou vydávány v tzv. přenesené působnosti a které v tzv. samostatné působnosti?
24. Co to je nález Ústavního soudu a co může stanovit?
25. Kde jsou zveřejňovány vnitrostátní právní akty, kde mezinárodní smlouvy a kde právo Evropské unie?
26. Seznamte se s článkem 10 Ústavy ČR a podívejte se na podmínky, které musí být splněny, aby mezinárodní smlouva byla součástí českého právního řádu.
27. Rozlište klasickou mezinárodní organizací a Evropskou unii.
28. Vysvětlete rozdíl mezi primárním a sekundárním právem EU. Uveďte prameny primárního práva EU a uveďte prameny sekundárního práva EU.
29. Charakterizujte akty sekundárního práva. Jakým způsobem jsou přijímány?
30. Které orgány vykládají právo EU? Který orgán sjednocuje výklad EU?

Praktické příklady

Příklad 1

Uvedte, která norma je **dispozitivní** a která **kogentní**.

A: Jednoduché (TIP: hledejte jen slova, která Vás navádí k tomu, že je norma dispozitivní; napovědět Vám může i právní předpis, ze kterého normy pocházejí, či jen Váš pocit)

<i>Školní rok začíná 1. září a končí 31. srpna následujícího kalendářního roku.</i> (§ 24/1 školského zákona)
<i>Ředitel školy nebo ředitel zařízení sociálních služeb může nařídit pedagogickému pracovníkovi konání přímé pedagogické činnosti nad jemu stanovený rozsah nejvýše v rozsahu 4 hodin týdně, další hodiny s ním může dohodnout.</i> (§ 23/3 zákona o pedagogických pracovnících)
<i>Výpověď z pracovního poměru musí být písemná, jinak se k ní nepřihlíží.</i> (§ 50/1 zákoníku práce)
<i>Licenci k užití autorského díla je nabyvatel povinen využít, ledaže je ujednáno jinak.</i> (§ 2372/2 občanského zákoníku)
<i>Kdo v době spáchání činu nedovrší patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.</i> (§ 25 trestního zákoníku)
<i>Jde-li o výkon jiné práce než podle odstavce 2, vykonává pedagogický pracovník sjednanou práci v pracovní době, kterou si sám rozvrhuje, a na místě, které si sám určí. Náklady, které pedagogickému pracovníkovi vzniknou výlučně v souvislosti s výkonem práce na jiném místě než na pracovišti zaměstnavatele podle věty první, se nepovažují za náklady vzniklé v souvislosti s výkonem závislé práce, a není-li dohodnuto jinak, hradí je pedagogický pracovník.</i> (§ 22a/3 zákona o pedagogických pracovnících – zabývej se jen větou druhou).
<i>Správce při ukončení správy předá spravovaný majetek beneficiantovi nebo nově nastupujícímu správci v místě, kde se tento majetek nalézá, ledaže je dohodnuto něco jiného.</i> (§ 1446/1 občanského zákoníku)

B: Náročnější a nadstandardní (spíše ze zajímavosti, abychom viděli, že se nemůžeme řídit předpisem, ve které je daná právní norma obsažena).

<i>Kupující je oprávněn uplatnit právo z vady, která se vyskytne u spotřebního zboží v době dvaceti čtyř měsíců od převzetí.</i> (§ 2165/1 občanského zákoníku)
<i>Nájemné se platí měsíčně pozadu.</i> (§ 2218 občanského zákoníku)
<i>Matkou dítěte je žena, která je porodila.</i> (§ 775 občanského zákoníku)
<i>Nekalá soutěž se zakazuje.</i> (§ 2976 občanského zákoníku)

Příklad 2

Uvedte, zda se jedná o **taxativní**, nebo **demonstrativní výčet** (**TIP:** opět zkuste hledat slova či slovní výrazy, které Vás navádí k tomu, že je norma demonstrativní).

Za spáchané provinění může soud pro mládež mladistvému uložit pouze tato trestní opatření:

- a) obecně prospěšné práce,
- b) peněžitě opatření,
- c) peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- d) propadnutí věci,
- e) zákaz činnosti,
- f) zákaz držení a chovu zvířat,
- g) vyhoštění,
- h) domácí vězení,
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení),
- k) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- l) odnětí svobody nepodmíněně.

Nekalou soutěží podle odstavce 1 je zejména

- a) klamavá reklama,
- b) klamavé označování zboží a služeb,
- c) vyvolání nebezpečí záměny,
- d) parazitování na pověsti závodu, výrobku či služeb jiného soutěžitele,
- e) podplácení,
- f) zlehčování,
- g) srovnávací reklama, pokud není dovolena jako přípustná,
- h) porušení obchodního tajemství,
- i) dotěrné obtěžování a
- j) ohrožení zdraví a životního prostředí.

Výkonem veřejné funkce je například výkon funkce poslance Poslanecké sněmovny Parlamentu, senátora Senátu Parlamentu, člena zastupitelstva územního samosprávného celku nebo přísedícího.

Kdo úmyslně způsobí obecné nebezpečí tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo kdo takové obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

Vzdání se obhájce podle odstavce 1 může obviněný učinit pouze výslovným písemným prohlášením nebo ústně do protokolu u orgánu činného v trestním řízení, který vede řízení.

Pedagogičtí pracovníci mají při výkonu své pedagogické činnosti právo na zajištění podmínek potřebných pro výkon jejich pedagogické činnosti, zejména na ochranu před fyzickým násilím nebo psychickým nátlakem ze strany dětí, žáků, studentů nebo zákonných zástupců dětí a žáků a dalších osob, které jsou v přímém kontaktu s pedagogickým pracovníkem ve škole,

Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu, které podává státní zástupce.

Příklad 3

Vyberte, která z uvedených právních norem je právní normou odkazující a která blanketovou. Svou odpověď zdůvodněte.

➤ § 163 školského zákona:

Zákon o státním rozpočtu stanoví výše dotací ze státního rozpočtu k částečné úhradě výdajů na provoz právnických osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení, které zřizují svazky obcí.

➤ § 29 odst. 2 školského zákona:

Ministerstvo stanoví vyhláškou opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání ve školách a školských zařízeních a při činnostech s ním souvisejících.

Příklad 4

Níže vidíte příklady kolizních norem. Co je jejich smyslem?

- Smlouva o koupi zboží se řídí právem země, v níž má prodávající obvyklé bydliště.
- Forma uzavření manželství se řídí právním řádem platným v místě, v němž se manželství uzavírá.
- Věcná práva k nemovitým věcem i k hmotným věcem movitým se řídí (...) právním řádem místa, v němž věc je.

Příklad 5

Porovnejte účinnost následujících právních norem. Zamyslete se, jaký význam má rozdílné datum platnosti a účinnosti. Zamyslete se také, proč se data zpravidla různí.

- Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2014. (občanský zákoník)
 - Platnost: 22.3.2012
 - Účinnost: 1.1.2014
- Tento zákon nabývá účinnosti dnem následujícím po dni jeho vyhlášení. (pandemický zákon)
 - Platnost: 26.2.2022
 - Účinnost: 27.2.2022
- Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1996. (lesní zákon)
 - Platnost: 15.12.1995
 - Účinnost: 1.1.1996
- Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení. (zákon o léčivech)
 - Platnost: 31.12.2007
 - Účinnost: 31.12.2007

Příklad 6

Přečtěte si uvedený článek Listiny základních práv a svobod ČR (článek 40/6). Pro jaké právní odvětví platí zde uvedený výslovný zákaz retroaktivity? Jak článek rozumíte? Uveďte na příkladu.

Trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán. Pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější.

Příklad 7

Uveďte, zda se jedná o formální pramen práva, či nikoliv (v rámci České republiky). Pokud se nejedná o formální pramen práva, zamyslete se, o co v daném případě může jít.

- výskyt nového onemocnění COVID-19
- zákon o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19
- občanský zákoník
- kupní smlouva mezi prodávajícím a kupujícím
- trestní řád
- změna formy vlády z demokracie na autokracii

- g) mezinárodní smlouva o právní pomoci v občanských věcech mezi Českou republikou a Rumunskem
- h) pracovní smlouva mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem
- i) rozsudek Městského soudu v Brně ve věci krádeže
- j) obecně závazná vyhláška statutárního města Brna o místních poplatcích
- k) nařízení EU o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (GDPR)
- l) nález Ústavního soudu, kterým se rušila část zákona o pomoci v hmotné nouzi
- m) směrnice EU o právech spotřebitelů
- n) darovací smlouva
- o) zákonné opatření o dani z nabytí nemovitých věcí
- p) trestní příkaz Okresního soudu Brno-venkov (typ rozhodnutí soudu)
- q) mezinárodní úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (ČR je smluvním státem)

Příklad 8

Vyberte, jaký právní předpis má či měl z uvedené dvojice **vyšší právní sílu**:

- a) občanský zákoník – Ústava ČR
- b) trestní zákoník – nařízení vlády o seznamech návykových látek
- c) nařízení vlády o minimální mzdě – zákoník práce
- d) obecně závazná vyhláška obce o stanovení koeficientu pro výpočet daně z nemovitých věcí – zákonné opatření o dani z nabytí nemovitých věcí
- e) vyhláška (ministerstva životního prostředí) o podrobnostech nakládání s odpady – obecně závazná vyhláška obce o stanovení obecního systému odpadového hospodářství
- f) vyhláška ministerstva práce a sociálních věcí – nařízení vlády

Příklad 9

Vyberte, jaký právní předpis má z uvedené dvojice **aplikační přednost** a zdůvodněte, z čeho tato aplikační přednost vyplývá.

- a) nařízení Evropského parlamentu a Rady EU o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech – zákon o mezinárodním právu soukromém
- b) občanský zákoník – mezinárodní úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží